

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК: 342.7 (477)

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4\(6\)-139-149](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4(6)-139-149)

Войтенко Надія Юріївна, аспірант кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, Національна академія внутрішніх справ, 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1, тел.: 38 (067) 9674828, e-mail: nikta1980@ukr.net

ORCID: 0000000242828872

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Анотація: Стаття присвячена комплексному дослідженню нормативно-правового закріплення та реалізації виборчого права громадян на місцевих виборах. Увагу приділено розвитку та становленню виборчого права на місцевих виборах відповідно до нормативно-правової бази України, яка врегульовує реалізацію виборчого права на місцевому рівні.

У статті проаналізовані основні етапи становлення інституту виборчого права на місцевих виборах в контексті їх нормативно-правового закріплення, що дало змогу констатувати, що задля проведення виборів на території держави, які б відповідали демократичним засадам та вимогам, які закріплені в Конституції України, Законах України та міжнародних договорах, кожен з учасників виборчого процесу повинен дотримуватись норм виборчого законодавства, яке в свою чергу повинно бути прозорим та зрозумілим для всіх суб'єктів конституційно-правових відносин.

На підставі аналізу Законів України, які врегульовували реалізацію виборчого права громадян на місцевих виборах, на протязі років незалежності України до сьогодні, визначено, що суттєвих змін в виборчому законодавстві, щодо реалізації виборчих прав громадян на місцевому рівні не відбувалося. Зміни в виборчому законодавстві стосувались лише деяких процедурних питань, а також зміни виборчої системи в Україні в цілому, що все ж таки дає підстави стверджувати, що періодичне оновлення виборчого законодавства свідчить про наполегливу працю законодавця в удосконаленні положень, які б відповідали Конституції України та міжнародним договорам.

В результаті дослідження, доведено, що і з прийняттям довоогочікуваного Виборчого кодексу України, на якому неодноразово наполягали, як законодавці так і в обґрунтованих наукових дослідженнях фахівці з різних галузей права, має як свої позитивні сторони, так і деякі недоліки, що можуть негативно вплинути на місцеві вибори в Україні в 2020 році. Невирішеним залишилось питання, щодо суб'єктів виборчого права, де суб'єкти визначені відповідно до видів виборів в Україні. Також спостерігається відсутність положень які б деталізували механізм захисту виборчих

прав осіб з ознаками інвалідності. Разом із тим, Виборчий кодекс України на противагу попереднім Законам України, які врегульовували виборче право громадян на місцевих виборах, в своїх положеннях закріпив виборче право внутрішньо переміщених осіб, трудових мігрантів за спрощеною процедурою.

Сформульовані висновки, які полягають в тому, що конституційно-правове закріплення виборчих прав громадян на місцевих виборах повинно бути відзеркалено в Законі України, а саме в Виборчому кодексі України, за допомогою положень якого можлива фактична реалізація цього права задля проведення дійсно демократичних виборів на місцевому рівні з урахуванням міжнародного досвіду.

Зазначено, що виборчі права, у тому числі на місцевих виборах, є базовими у контексті міжнародних стандартів щодо захисту прав людини, закріплених на рівні ООН та Ради Європи. Перелік виборчих прав громадян України на місцевих виборах не є вичерпним і тому має відкритий характер й потребує подальших наукових досліджень і відповідних законодавчих новел.

Ключові слова: виборче право, місцеві вибори, реалізація виборчого права, виборче законодавство, вибори, виборчі системи.

Voitenko Nadezhda Yurievna, Postgraduate Student at the Department of Constitutional Law and Human Rights of the National Academy of Internal Affairs, , 03035, Kyiv, Sq. Solomenskaya, 1, Phone: 38 (067) 9674828, e-mail: nikta1980@ukr.net

ORCID: 0000000242828872

LEGISLATIVE CONSOLIDATION AND IMPLEMENTATION OF CITIZENS' SUFFRAGE IN LOCAL ELECTIONS

Abstract. The article is devoted to a comprehensive study of the normative-legal fixing and implementation of citizens' suffrage in local elections. The attention is paid to the development and establishment of suffrage in local elections in accordance with the legal framework of Ukraine, which regulates the implementation of suffrage at the local level.

The article analyzes the main stages of the establishment of the electoral law institute in the local elections in the context of their legal fixing, which made it possible to ascertain that in order to hold elections in the territory of the state that would meet the democratic principles and requirements enshrined in the Constitution of Ukraine, the Laws of Ukraine and international treaties, each of the parties to the election process must adhere to the rules of electoral law, which in turn must be transparent and understandable for all subjects of constitutional law in relations.

Based on the analysis of the Laws of Ukraine governing the exercise of the suffrage of citizens at local elections, during the years of Ukraine's independence to date, it was determined that there were no significant changes in the electoral legislation regarding the exercise of the suffrage of citizens at the local level. The changes in the electoral legislation concerned only some procedural issues, as well as changes in the electoral system in Ukraine as a whole, which, however, suggests that periodic updating of the electoral legislation testifies to the legislator's hard work in improving provisions that would be consistent with the Constitution of Ukraine and international treaties.

As a result of the research, it is proved that with the adoption of the long-awaited Electoral Code of Ukraine, which was repeatedly insisted on by both legislators and experts from different branches of law in justified scientific research, it has both its positive aspects and some disadvantages that can negatively affect local elections in Ukraine in 2020. The issue regarding the subjects of suffrage, where the subjects are determined according to the types of elections in Ukraine, remains unresolved. There is also a lack of provisions that would detail the mechanism for protecting the suffrage of persons with disabilities. At the same time, the Electoral Code of Ukraine, in contrast to the previous Laws of Ukraine, which regulated the suffrage of citizens at local elections, enshrined in its provisions the suffrage of internally displaced persons and labor migrants under the simplified procedure.

The conclusions are formulated that the constitutional and legal consolidation of citizens' suffrage in local elections should be reflected in the Law of Ukraine, namely in the Electoral Code of Ukraine, by means of which it is possible to actually exercise this right for truly democratic elections at the local level based on international experience.

It was noted that suffrage, including local elections, is basic in the context of international human rights standards enshrined at the UN and Council of Europe level. The list of suffrage of Ukrainian citizens in local elections is not exhaustive and is therefore open-ended and requires further scientific research and relevant legislative innovations.

Keywords: suffrage, local elections, implementation of electoral law, electoral law, elections, electoral systems.

Постановка проблеми. З часів набуття незалежності, Україна намагається віднайти своє місце серед країн Європи та інших країн світу. На протязі десятиріч, Україна пройшла великий та нелегкий шлях реформ, перетворень, а також зовнішньої військової агресії, що негативно впливає та гальмує інтеграційні процеси в Україні. Серед спектру проведених реформ, таких, як конституційна, адміністративна, муніципальна, судова, реформа правоохоронних органів і т.п., хотілося б акцентувати увагу на актуальних питаннях конституційно-правового закріплення та реалізації виборчого права громадян на місцевих виборах, адже реформа місцевого самоврядування провадиться в Україні з 2014 року, і повинна була б дати позитивні зрушення, не тільки в питаннях децентралізації влади, але й чіткому закріпленні правових та процесуальних норм виборчих прав на місцевих

виборах відповідно до Конституції України та міжнародно-правових стандартів. На протязі всього періоду незалежності України, під впливом державних трансформацій, зміни політичного вектору, проходить практично безперервно виборча реформа, яка стосувалась майже тільки змін виборчої системи в Україні, що свідчить про політичну гру, правила, якої встановлюють політичні сили держави, так як дані реформи зазвичай проходились перед черговими виборами в Україні. Кардинальних змін, щодо конституційно-правових норм у сфері реалізації виборчого права громадян на місцевих виборах не відбувалось. Таким чином, на наш погляд, з урахуванням політичної, економічної кризи, а також військової агресії, анексії АРК, відповідно до аналізу теоретичної та практичної бази досліджень, ми дійшли висновку, про недосконалість Законів України, які в своїх положен-

нях суперечать Конституції України та міжнародно-правовим стандартам у сфері реалізації виборчого права громадян на місцевих виборах.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Питання конституційно-правового закріплення та реалізації виборчого права на місцевих виборах в різних аспектах, досліджували такі науковці, як: Ю. Білоусов, С. Гончаренко, С. Кальченко, С. Ківалов, Ю. Ключковський, М. Козюбра, О. Лавринович, В. М'яловицька, В. Погорілко, М. Рябець, Л. Смокович, М. Ставнійчук, О. Тодика, Б. Футей, К. Грасхоф та інші. Разом із тим вищезазначені питання, з урахуванням актуальності проблематики, потребують тривалого та ґрунтовного наукового дослідження, задля вдосконалення чинного законодавства України в сфері реалізації та нормативно-правовому закріпленні виборчих прав громадян на місцевих виборах.

Формулювання цілей (мети) статті. Аналіз нормативно-правового закріплення та механізмів реалізації виборчого права на місцевих виборах. Запропонувати шляхи удосконалення чинного законодавства у сфері реалізації виборчого права під час місцевих виборів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рівень розвитку громадянського суспільства є показником демократії, плюралізму, верховенства права в державі. В процесі становлення громадянського суспільства в Україні, яке ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності [1], а також на засадах демократії, постає питання удосконалення виборчого законодавства. Адже за допомогою правових та процесуальних виборчих норм громадянин безпосе-

редньої має вплив на політичне життя суспільства, а в контексті нашого дослідження, реалізує своє виборче право під час місцевих виборів, що є найпоширенішою формою народовладдя в зарубіжних країнах.

В свою чергу, громадянське суспільство можна розглядати як самоорганізовану і саморегульовану сферу публічно-правових відносин у державі, утворювану вільними і рівними індивідами та створеними ними об'єднаннями громадян, які функціонують, формуючи соціальний капітал та здійснюючи контроль за органами державної влади, служать підґрунтям демократії та визначальним чинником у розбудові правової держави. Тобто, громадянське суспільство не може ототожнюватися з якимось одним суб'єктом публічно-правових відносин, оскільки ця категорія позначає передусім систему суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються між множиною їх різнопорядкових учасників [2].

Наразі, відсутність чіткої стратегії державної політики, неспроможність влади забезпечити в ході передвиборчої компанії жорсткої конкуренції, що призводить до лобіювання виборів, і місцеві вибори не є винятком. А відтак, неупереджений, прозорий аналіз чинного законодавства, щодо закріплення та реалізації виборчого права на місцевих виборах є один з методів уникнути в подальшому політичного сепаратизму.

Задля проведення виборів на території держави, які б відповідали демократичним засадам та вимогам, які закріплені в Конституції України, Законах України та міжнародних договорах, кожен з учасників виборчо-

го процесу повинен дотримуватись норм виборчого законодавства, яке в свою чергу повинно бути прозорим та зрозумілим для всіх суб'єктів конституційно-правових відносин. Колізії в законодавстві можуть призвести не тільки до порушення виборчого права громадян, але й до фальсифікації виборів, що негативно впливає по перше на довіру населення до органів державної влади, по друге до фінансових втрат, які тягнуть повторні вибори. Саме тому, найголовнішим завданням законодавця в сфері реалізації та закріплення виборчого права під час місцевих виборів – є чітке конституційно-правове врегулювання змісту, обсягу, засад та процедурних питань виборчого права на місцевих виборах.

Відповідно до ст.69 Конституції України формами безпосередньої демократії є вибори та референдуми [1]. Хотілося б підтримати думку Галус О.О., яка хоча, і підтримує позицію урегульованості інституту виборів в Україні, але все ж таки наголошує на тому, що виборче законодавство України є нестабільним, в якому відбуваються постійні зміни, особливо у виборчій системі та процедурних питаннях. Автор підтримує більшість наукових думок, щодо кодифікації виборчого законодавства, на якому наголошують міжнародні організації, наприклад, Венеціанська комісія, що дало б змогу уникнути колізій в виборчому законодавстві, яке врегульовує питання Президентських, парламентських, так і місцевих виборів [3, с. 3].

Наразі, першим нормативно-правовим актом, за допомогою якого, на теренах вже незалежної України, відбулися перші місцеві вибори був Закон УРСР від 27 жовтня 1989 року «Про ви-

бори депутатів місцевих рад народних депутатів Української РСР» [4], який закріплював за громадянами загальне рівне виборче право під час місцевих виборів, що відображено в чинній Конституції України. Закон передбачав також заборону будь-якого обмеження виборчих прав громадян, гендерну рівність, гласність та можливість участі у підготовці і проведенні місцевих виборів громадянами, трудовими колективами і громадськими організаціями.

У 1993 році у зв'язку зі зміною виборчої системи в Україні, відбулися і зміни в виборчому законодавстві, щодо місцевих виборів. 24 лютого 1994 році приймається Закон України «Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних рад» [5], який в положеннях щодо виборчих прав громадян на місцевих виборах практично не зазнав змін. Позитивним є те, що в законі від 1993 року, як і в його попередника було враховане виборче право військовослужбовців та осіб, які змінили місце свого перебування напередодні місцевих виборів, тим самим норми вищезгаданих законів в цих положеннях не порушують рівного виборчого права громадян на місцевих виборах.

Наступний етап змін в виборчому законодавстві відбувається також під впливом зміни виборчої системи в Україні, і як наслідок прийняттям нового Закону України, «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [6] від 14.01.1998 року, який врегульовував питання виборчого права під час місцевих виборів і в своїх положеннях передбачав мажоритарну систему відносної більшості.

Деякі зміни відбулися в законодавстві, щодо місцевих виборів і в 2004 та 2005 роках, які стосувалися окремих процедурних питань. Разом із тим, законодавець знов ж таки не оминув питань зміни виборчої системи на місцевих виборах, закріплюючи в Законі України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [7] пропорційну систему при виборах депутатів обласних, районних, міських, районних у містах рад, а під час виборів депутатів сільських та селищних рад, сільського та селищного, міського голови передбачалась мажоритарна система відносної більшості.

Нажаль, аналіз двох останніх Законів, щодо проведення місцевих виборів 1998 року та 2004 (зі змінами 2005), дає можливість зробити висновок, про невдалу спробу зміни виборчого законодавства, так, як один практично дублює інший, не деталізуючи виборчих прав громадян. Концептуальна аналогія законів про місцеві вибори, полягає у відсутності положень, які б чітко врегульовували механізми реалізації активного та пасивного виборчого права громадянина під час місцевих виборів. Також, не враховані деякі процедурні питання, які стосуються кожного з видів місцевих виборів. В досліджуваних законах ми також не знаходимо чіткого закріплення кола суб'єктів виборчого процесу, що тягне за собою порушення виборчих прав громадян різних категорій.

10 липня 2010 року практично напередодні проведення місцевих виборів на території України, беручи до уваги практику попередніх років, законодавець приймає Закон України «Про

вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [8], змінюючи пропорційну систему виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів на мажоритарно-пропорційну.

У 2015 році виборче законодавство зазнає змін та доповнень, і як наслідок прийняття нового Закону України «Про місцеві вибори» [9], який був чинним до 01.01.2020 року. Втрата чинності деяких положень вищезгаданого закону передбачена прийняттям в грудні 2019 року Виборчого кодексу України [10].

Прийнятий такий довгоочікуваний Виборчий кодекс України, має свої позитивні сторони, так і деякі недоліки, що можуть негативно вплинути на місцеві вибори в Україні в 2020 році. Позитивним, є те, що в положеннях Виборчого кодексу закріплене виборче право на місцевих виборах внутрішньо переміщених осіб, на противагу попереднім законам про місцеві вибори, а також право участі у виборах трудових мігрантів за допомогою спрощеної процедури, яка передбачає право зміни виборчої адреси, що в свою чергу відповідає загальному виборчому праву громадян України, яке закріплене в Конституції України та міжнародних договорах.

Виборчі права громадян на місцевих виборах виступають істотним елементом правового статусу громадянина і представляють собою закріплені у міжнародно-правових актах та актах національного законодавства конституційні та похідні від них юридичні можливості повнолітніх громадян держави брати участь у місцевому само-

врядуванні та вирішенні питань місцевого значення за допомогою обрання своїх представників на підставі індивідуального волевиявлення, а також за допомогою здійснення пов'язаних з таким обранням інших процесуальних дій, які реалізуються під час призначення, підготовки, проведення та встановлення результатів голосування, а також у міжвиборчий період. Варто додати, що вітчизняні новели останньої виборчої кампанії пов'язані з так званою гендерною квотою, реєстрацією кандидатів за виборчими списками місцевих організацій політичних партій, унесенням до списку виборців внутрішньо переміщених осіб тощо.

Однак, у положеннях Виборчого кодексу відсутні норми, щодо захисту виборчого права людей з ознаками інвалідності, що суперечить принципу рівних умов під час реалізації виборчого права громадянами України. Також, хотілося б наголосити, на певних колізіях в положеннях Виборчого кодексу, які на нашу думку є неприпустимим, і відображають ту розгалуженість норм виборчого законодавства, яке існувало до прийняття зазначеного кодексу. Так, відповідно до п. 5 ст. 14 військовослужбовцям строкової служби надається відпустка задля реалізації свого виборчого права. Натомість п. 7 ст. 7 Кодексу позбавляє права голосу на місцевих виборах військовослужбовців строкової служби, характеризуючи таких осіб, як таких, що не належать до жодної територіальної громади, тим самим законодавець, так би мовити надає громадянам України, а саме військовослужбовцям строкової служби, обмежене виборче право.

Дані положення Виборчого кодексу України суперечать Конституції Укра-

їни, та як ст. 38 Основного Закону закріплює право кожного громадянина України брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1]. Адже вибори є формою безпосередньої участі громадян в управлінні місцевими та державними справами, зокрема направлені на формування представницьких органів місцевого самоврядування та державної влади. Вибори на місцевому рівні в Україні відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування, що гарантується Конституцією України.

В цілому, інститут реєстрації в Україні обмежує виборчі права на місцеве самоврядування саме жителів громади, які не мають реєстрації і постійно проживають на території громади без реєстрації, найбільш гостро це питання стояло щодо вимушених переселенців. Громадяни України мають самостійно визначати, до якої громади вони себе відносять і закріпити це на законодавчому рівні. В Україні під час виборчого процесу постійно виникають спірні питання щодо голосування переселенців, студентів, військовослужбовців, курсантів, та ін. щодо використання конституційного права голосувати на місцевих виборах.

Питання, обмеження виборчого права на місцевих виборах стосуються також і осіб, які перебувають в місцях позбавлення волі. Так, п. 7 ст. 7 Виборчого кодексу України, законодавець позбавляє виборчого права осіб, які перебувають в місцях позбавлення волі, так як вони вважаються такими, що не належать до жодної територі-

альної громади. Разом із тим, п. 2 ст. 7 цього ж кодексу, закріплює обмеження виборчого права тільки щодо громадян, які визнані судом недієздатними. Норми п. 2 ст. 7 є конституційно-правовою нормою, яка визначена в Основному Законі держави. Таким чином, п. 7 ст. 7 Виборчого кодексу України вважаємо таким, що не відповідає Конституції України, а саме ст. 70, і є нелегітимним, так як позбавляє конституційного права громадян України обирати під час місцевих виборів.

Засуджені особи, відповідно до чинного законодавства обмежені в деяких правах, наприклад, в праві вільного пересування, але ж вони не позбавлені громадянства України, що юридично дає підстави ставити під сумнів не тільки положення попередніх Законів України, які врегулювали питання місцевих виборів, але й чинного Виборчого кодексу України.

Досить гостро стоїть питання голосування громадян України, які перебувають за межами України, а їх вже мільйони. Україні слід опрацювати досвід проведення місцевих виборів в країнах ЄС і удосконалити законодавство в частині реалізації прав жителів територіальної громади на місцевих виборах.

Розвиток місцевої демократії в Україні вимагає переосмислення конституційно-правового закріплення виборчих прав громадян та їх реалізації. Конституція України від 28 червня 1996 року гарантує громадянам України право обирати і бути обраними до органів місцевого самоврядування. Конституційне положення закріпило можливість реалізувати право жителів громади на участь в управлінні справами місцевого значення через

отримання мандату депутата місцевої ради, сільського, селищного, міського голови чи старости [11, с. 246].

Суспільство для підтримки свого ефективного функціонування, постійного відтворення та задоволення прагнень та інтересів кожного члена суспільства повинно певним чином структуруватися та самоорганізовуватися. Варто зазначити, що вибори є формою безпосереднього народовладдя, яке здійснюється в умовах демократичного суспільства та правової держави в порядку, передбаченому законодавством України. Вибори на місцевому рівні мають свою специфіку, яка пов'язана з тим колом питань, які вирішуються органами місцевого самоврядування. Саме тому, цю діяльність може здійснювати не кожен її представник, а тільки той, хто, по-перше, відповідає нормативним вимогам, які висуваються до кандидатів; по-друге, має необхідні знання і кваліфікацію, а також довіру жителів територіальної громади.

Слід акцентувати увагу, що перелік виборчих прав громадян на місцевих виборах є достатньо широким, тому він охоплює не тільки гарантовану Конституцією України можливість обирати та бути обраним, але й цілу низку взаємопов'язаних між собою політичних, особистих, соціально-економічних та інших прав. Цілісність системи основних прав і свобод людини та громадянина полягає в тому, що всі права і свободи тісно пов'язані між собою, і втрата одного права часто тягне втрату інших можливостей обирати міру поведінки. Зокрема, так можна говорити про можливість участі у місцевих виборах тільки за умови, якщо особа є громадянином України,

досягла віку 18 років та яка не визнана судом недеєздатною. Вважаємо, що зазначені виборчі цензи потребують додаткового вивчення.

Місцеві вибори є найбільш поширеною формою прямого народовладдя, що застосовується більшістю країн світу. За допомогою місцевих виборів жителі громади обирають своїх представників, наділяє їх мандатом на здійснення відповідних повноважень. Через вибори як демократичну форму обрання представників народу забезпечуються легітимність, стабільність, поступовість і наступність публічної влади. Реалізація конституційних прав громадян брати участь у місцевих виборах є однією з найбільш впливових форм здійснення безпосередньої демократії в Україні, адже результати волевиявлення жителів саме через таку форму мають практичні наслідки, які полягають в обов'язковому виконанні органами місцевого самоврядування волі громадян.

Характеристика суб'єктивних виборчих прав громадян на місцевому рівні як можливої поведінки має практичне значення, оскільки ініціатива в їх здійсненні повинна завжди походити від самої особи. Виборцям гарантується вільне волевиявлення. При цьому, як зазначає О. Лавринович, вибори можна вважати реальним забезпеченням здійснення народовладдя тільки у тому разі, коли вони проводяться відповідно до конституційних засад [12, с. 6]. Ніхто не має права впливати на виборця з метою примушування його до участі або неучасті у виборах. Разом із тим, громадяни володіють владою і зобов'язані її здійснювати в інтересах більшості. Тому конституційну засаду щодо вільних виборів розуміємо як

можливість вільно, без примусу визначити достойних кандидатів і обов'язок здійснити конституційне право їх обрати реалізуючи волевиявлення, а не делегуючи своє право вирішувати іншим. Відповідальність за результат виборів нестиме вся громада, а не учасники виборчого процесу. Тобто від кожного з нас залежить доля виборчого процесу, і чим вище явка виборців, тим більш легітимним буде переможець. Крім того, це сприятиме неможливості здійснення фальсифікацій з якою виборців, що в історії України було підтверджено рішенням судів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналізуючи генезис нормативно-правового закріплення та реалізації виборчого права на місцевих виборах, ми можемо зробити висновок, про постійний та сталий розвиток інституту виборчого права на місцевих виборах. Проведення місцевих виборів і постійні, іноді кардинальні зміни у виборчому законодавстві, свідчить про прагнення українського суспільства до створення демократичної, правової держави, яка посідатиме щільне місце серед інших країн світу.

Конституційно-правове закріплення виборчих прав громадян на місцевих виборах повинно бути відзеркалено в Законі України, а саме в Виборчому кодексі України, за допомогою положень якого можлива фактична реалізація цього права задля проведення дійсно демократичних виборів на місцевому рівні з урахуванням міжнародного досвіду.

Проблемою до сьогодні для науковців та законодавців була не уніфікованість виборчого законодавства, що призводило до суперечностей між положеннями Законів, щодо принци-

пів, строків, суб'єктів виборчого процесу, висування та реєстрації кандидатів, тощо. Наразі прийняття нового Виборчого кодексу України повинно було б вирішити всі актуальні проблеми, щодо реалізації виборчого права. Разом із тим, в чинному Виборчому кодексі України існують деякі суперечності та невизначеності, наприклад, невіршеним залишилось питання, щодо суб'єктів виборчого права, де суб'єкти визначені відповідно до видів виборів в Україні. Також спостерігається відсутність положень які б деталізували механізми захисту виборчих прав осіб з ознаками інвалідності.

Слід зазначити, що виборчі права, у тому числі на місцевих виборах, є базовими у контексті міжнародних стандартів щодо захисту прав людини, закріплених на рівні ООН та Ради Європи. Перелік виборчих прав громадян України на місцевих виборах не є вичерпним і тому має відкритий характер й потребує подальших наукових досліджень і відповідних законодавчих новел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 54к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.

2. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти. [Електронний ресурс]: Міністерство юстиції України. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_20126

3. Галус Олена Олександрівна. Форми безпосереднього народовладдя в Україні.- Дисертація канд. юрид. наук: 12.00.02,

Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2012. 210 с.

4. Про вибори депутатів місцевих Рад народних депутатів Української РСР: Закон Української РСР від 27.10.1989 р. №8305-XI [Текст]. ВВР Української РСР. 1989. № 45. Ст.627

5. Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад: Закон України від 24.02.1994 р. №3996-XII [Текст]. Відомості Верховної Ради України. 1994. №8. Ст.38

6. Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 14.01.1998 р. №14/98-ВР [Текст]. Відомості Верховної Ради України. 1998. №3-4. Ст. 15

7. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 06.04.2004 р. №1667-IV [Текст]. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 30-31. Ст. 382

8. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10.07.2010 р. № 2487-VI [Текст]. Відомості Верховної Ради України. 2010. №35-36. Ст.491

9. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 р. № 595-VIII [Текст]. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 37-38. Ст. 366

10. Виборчий кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 19.12.2019 р. №396-IX [Текст]. Голос України. 2019. №251

11. Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку: Монографія. [Текст]. Вінниця, ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. 426 с.

12. Лавринович О. В. Виборче законодавство України та проблеми його вдосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право». К., 2001. 16 с.

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy : vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine from 28.06.1996]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30. Art. 141 [in Ukrainian].
2. Instytuty hromadianskoho suspilstva ta instytut hromadskykh orhanizatsii v Ukraini: teoretyko-metodolohichni ta normoproektni aspekty [Institutions of civil society and institute of public organizations in Ukraine: theoretical, methodological and norm-design aspects]. (n.d.). *minjust.gov.ua*. Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_20126 [in Ukrainian].
3. Halus, O.O. (2012). *Formy bezposerednoho narodovladdia v Ukraini* [Forms of direct democracy in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainiskoi RSR “Pro vybory deputativ mistsevykh Rad narodnykh deputativ Ukrainiskoi RSR” : vid 27.10.1989 r., № 8305-XI [Law of the Ukrainian SSR “On the election of deputies of local Soviets of People’s Deputies of the Ukrainian SSR” from October 27, 1989, № 8305-XI]. (1989). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukrainian SSR*, 45. Art. 627 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy “Pro vybory deputativ i holiv silskykh, selyshchnykh, raionnykh, miskykh, raionnykh u mistakh, oblasnykh Rad” vid 24.02.1994 r. № 3996-XII [Law of Ukraine “On election of deputies and heads of rural, settlement, rayon, city, rayon in cities, regional councils” from February 24, 1994, № 3996-XII]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 8. Art. 38 [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy “Pro vybory deputativ mistsevykh rad ta silskykh, selyshchnykh, miskykh holiv” : vid 14.01.1998 r. № 14/98-VR [Law of Ukraine “On election of deputies of local councils and village, settlement, city mayors” from 14.01.1998, № 14/98-VR]. (1998). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 3-4. Art. 15 [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy “Pro vybory deputativ Verkhovnoi Rady Avtonomnoi Respubliky Krym, mistsevykh rad ta silskykh, selyshchnykh, miskykh holiv” : vid 06.04.2004 r. #1667-IV [Law of Ukraine “On the election of deputies of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, local councils and village, settlement, city mayors” from 06.04.2004, № 1667-IV]. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30-31. Art. 382 [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy “Pro vybory deputativ Verkhovnoi Rady Avtonomnoi Respubliky Krym, mistsevykh rad ta silskykh, selyshchnykh, miskykh holiv” : vid 10.07.2010 r., № 2487-VI [Law of Ukraine “On the election of deputies of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, local councils and village, settlement, city mayors” from 10.07.2010, № 2487-VI]. (2010). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 35-36. Art.491 [in Ukrainian].
9. Pro mistsevi vybory: Zakon Ukrainy vid 14.07.2015 r. № 595-VIII [Law of Ukraine “On local elections” from 14.07.2015, № 595-VIII]. (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 37-38. Art. 366 [in Ukrainian].
10. Vyborchyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy : vid 19.12.2019 r., № 396-IX [Electoral Code of Ukraine: Code of Ukraine : from December 19, 2019, № 396-IX]. (2019). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 251 [in Ukrainian].
11. Kalynovskyi, B. V. (2016). *Mistseva publichna vlada v Ukraini: konstytutsiino-pravovi zasady funktsionuvannia ta rozvytku* [Local public authority in Ukraine: constitutional and legal foundations of functioning and development]. Vinnytsia: TOV «Nilan – LTD» [in Ukrainian].
12. Lavrynovych, O. V. (2001). *Vyborche zakonodavstvo Ukrainy ta problemy yoho vdoskonalennia* [Electoral legislation of Ukraine and problems of its improvement]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].